

Regjeringskvartalet R6

Kunstplan, delplan 2

23/3 2010

Innhold:

- 1. Innledning**
 - Om kunstordningen
 - Kunstutvalgets sammensetning
 - Kunstutvalgets arbeid

- 2. Byggeprosjektet**
 - Innledning
 - R6 og regjeringskvartalet
 - Bygningsmiljø og byrom
 - Utforming og arkitektoniske forhold
 - Plass og inngangsførelse

- 3. Institusjonell og ideologisk kontekst**

- 4. Brukere og publikum**

- 5. Kunstutvalgets vurdering og overordnede idé**

- 6. Kunstprosjekter**
 - Innledning
 - To veggbaserte prosjekter
 - Foyer. Beskrivelse og begrunnelse.
 - Presserom og statsrådsseksjoner. Beskrivelse og begrunnelse
 - Gjennomføring av prosjektene

- 7. Formidling**

- 8. Vedlegg**
 - Framdriftsplan
 - Budsjett
 - Tegninger og teknisk underlagsmateriale
 - Områdeplan
 - Plantegninger og snitt
 - Fasader

1. Innledning

Kunst i offentlig rom (KORO) nedsatte i 2007 et kunstutvalg som skal stå for planlegging og gjennomføring av kunstprosjekter i Regjeringskvartalet – byggetrinn 6 (R6). Samlet budsjett for kunst i R6 er NOK 9,0 mill.

Kunstutvalget for R6 ser på dette som et nasjonalt kunstprosjekt av stor betydning. Prosjektet lokaliseres i en av de viktigste politiske sammenhenger i Norge. Kunstutvalgets ønske er at kunstprosjektene i R6 tar i bruk denne konteksten til å si noe om den politiske virkeligheten.

Om kunstordningen

Kunst i offentlige rom (KORO) er statens fagorgan for kunst i offentlige rom og landets største kunstprodusent. Planlegging, gjennomføring og kvalitetssikring av kunstprosjekter er kjernen i virksomheten. Formidling av kunstprosjektene og deltakelse i diskursen om kunst i offentlige rom er et prioritert satsingsområde. I norske statlige byggeprosjekter avsettes i dag inntil 1,5 % av byggekostnadene til kunst. Prosentandelen avhenger av faktorer som type bygg, byggets tilgjengelighet, antall brukere og grad av offentlighet og representasjon. Midlene disponeres av KORO som er ansvarlig for gjennomføringen av kunstprosjektene.

Den praktiske gjennomføringen av prosjektene delegeres til kunstutvalg hvor byggherre, arkitekt og byggets brukere er representert. Utvalget ledes av en kunstkonsulent (vanligvis en kunstner) engasjert av KORO. Kunstkonsulent(e) skal sikre den kunstfaglige kvaliteten i prosjektet. Rådgivere i KOROs administrasjon følger opp de enkelte prosjektene og bistår kunstkonsulentene og kunstutvalget i arbeidet. Kunstutvalget utarbeider forslag til kunstplan som bl.a. redegjør for overordnet idé, gjennomføringsprosedyrer, kunstnere og budsjett. KORO er beslutningsmyndighet for kunstplanen.

Retningslinjene for Kunstordningen for statlige bygg er fastsatt av Kulturdepartementet. Formålet er definert slik: "Ordningen skal legge til rette for kunst som med høy kunstnerisk kvalitet forholder seg aktivt til sine omgivelser og med det blir et vesentlig element i offentlige bygg og rom. I møtet med arkitektur, brukere og omgivelser skal kunsten i form og uttrykk stimulere det offentlige miljø."

Kunstutvalgets sammensetning

Kunstutvalget for R6 består av 6 faste medlemmer, 3 varamedlemmer og 1 observatør. Pr. 15. februar 2010 har utvalget følgende sammensetning:

Britt Bod Baardsen (representant for Helse- og omsorgsdepartementet, HOD)
Øystein Hauge (representant for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, FAD)
Bård Rane (representant for Statsbygg)
Knut Pedersen (representant for BA Arkitekter)
Ane Hjort Guttu (kunstnerisk konsulent)
Hilde Skjeggstad (kunstnerisk konsulent og utvalgets leder)

Synnøve Eie (vararepresentant for Helse- og omsorgsdepartementet)
Unni Korsnes (vararepresentant for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet)
Hans-Kristian Moen (vararepresentant for BA Arkitekter)
Arve Edvardsen (observatør fra Departementenes Servisentral, DSS)

Kunstutvalgets arbeid

Kunstutvalget har hatt 18 ordinære møter siden oppstarten i november 2007. I tillegg har det vært avholdt 4 jurymøter i forbindelse med konkurransen om uteprosjektet og en rekke arbeidsmøter mellom ulike deltakere i utvalget.

Kunstplanen for R6 består av to deler. Den første er kunstprosjektets hoveddokument, delplan 1 (hovedplan), som ble godkjent av KORO oktober 2008. Her redegjøres for byggeprosjekt, kontekst og kunstprosjektets overordnede idé. I tillegg foreslås prosedyre for gjennomføring av hovedprosjektet på plassen foran R6. Delplan 1 skisserer også forslag til prosjekter innendørs, men disse revideres og spesifiseres først i foreliggende dokument, delplan 2. I forbindelse med utviklingen av delplan 2 har utvalget gått igjennom mål og premisser på nytt og revidert noe. Hovedinnholdet fra delplan 1 er imidlertid beholdt.

Etter godkjenning av delplan 1, har det, som forutsatt i planen, vært gjennomført en konkurranse om kunstprosjekt til plassen foran R6. Her deltok 5 internasjonale kunstnere/kunstnergrupper. Konkurranseskjemaene ble stilt ut i november 2009, og den koreanske kunstneren Do Ho Suh vant med prosjektet *Grass Roots Square*. Kunstutvalget fungerte som jury, supplert med prof. Jan Brockmann.

2. Byggeprosjektet

Innledning

På bakgrunn av vedtak i Stortinget desember 2007 gav Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) Statsbygg i oppdrag å gjennomføre et nytt bygg (regjeringskvartal del 6/R6) som en utvidelse av det eksisterende regjeringskvartalet. Målet er at R6 skal bidra til mer effektiv styring og forvaltning ved at Helse- og landbruksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet samlokaliseres. R6 skal sikre målet om samling av departementene (unntatt forsvarsdepartementet og utenriksdepartementet) i et utvidet regjeringskvartal og bidra til å styrke samhandling og drift i departementsfellesskapet.

Regjeringsbygg R6 er planlagt som en utvidelse av regjeringskvartalet med ca. 22 000 m² areal. Prosjektet omfatter tre bygg; Keysersgt. 6 og 8 og Teatergata 9. Statens Enkepensjonskasse fra 1899 (K6) og et kontorbygg fra 2001 (K8) skal bygges sammen med et nybygg som erstatter et eksisterende kontorbygg fra 1980-tallet (T9, idag Bien bank). De tre bygningene skal utgjøre kontorbygg for to departement; Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. R6 vil få hovedinngang fra plassdannelsen mellom Munchs gate og Teatergata, i nabokvartalet til R5. Arkitekter for prosjektet er BA arkitekter AS, Oslo.

R6 og regjeringskvartalet

Regjeringskvartalet omfatter idag i hovedsak sju bygninger med beliggenhet sentralt i Oslo. Regjeringsbygg H-blokk (høyblokken) fra 1958 er regjeringskompleksets hovedbygg med sentral beliggenhet i regjeringsparken. Høyblokken er flankert av G-blokken fra 1915 (finansdepartementet) og Y-blokken fra 1970. S-blokken fra 1978 og R4 fra 1988 ligger i nabokvartalet mot øst (langs Grubbegata) og R5 fra 1996 er del av tilstøtende kvartal mot vest (langs Akersgata).

Høyblokken med Empirekvartalet, ca. 1960.

Bygningene i det nåværende regjeringskvartalet er alle produkt av sin tid, med individuelle uttrykk, materialbruk og høyde. Høyblokken, tegnet av arkitekt Erling Viksjø i en arkitektkonkurranse i 1938, er sammen med regjeringsparken likevel det samlende elementet i regjeringskvartalet. Bygget har enkle fasader i betongraster med utfyllende vinduer og brystninger i teak. Regjeringsparkens vannspeil og adkomstallé i byggets hovedakse underbygger stedets sentrale rolle i regjeringskomplekset.

Dagens byggeteknikk og materialbruk gir et annet utgangspunkt for arkitektonisk utforming av R6, men høyblokken kan likevel gi inspirasjon til en form for nøkternhet i utforming av bygningsvolum og fasader mot plassrommet. R6 vil ligge i nabokvartalet til R5 og har ikke direkte tilhørighet til den sentrale delen av regjeringskvartalet. Det vil således bli oppfattet som en satellitt til nåværende regjeringskompleks. Utformingen av plassen med hovedinngang til R6 og forbindelsen til regjeringsparken/Akersgata via Teatergata er derfor viktig for oppfatningen av byggets rolle i forhold til regjeringskvartalet som helhet.

Bygningsmiljø og byrom

R6 ligger i et kvartal med 3-4 etasjes bygninger fra siste del av 1800-tallet. De tre bygningene som skal utgjøre R6 bryter med den øvrige bebyggelsen i opprinnelse, bruk, byggeskikk og høyde. Bygningene grenser til den nyere bebyggelsen fra 1990-tallet langs Munchs gate og Teatergata. Plassdannelsen mellom Munchs gate og Teatergata representerer et brudd med den gamle kvartalsstrukturen, men oppleves i dag som et pusterom i den nye høybebyggelsen.

Utforming og arkitektoniske forhold

De tre bygningene i det nye regjeringskomplekset R6 har ulik opprinnelse og identitet, men skal knyttes sammen til en funksjonshenhet med felles identitet som ett regjeringsbygg. Sammenstillingen av de tre bygningsvolumene gir spesielle utfordringer, ettersom bygningenes individuelle karakter og antikvariske forhold knyttet til den gamle bygningen, skal ivaretas innenfor rammen av en overordnet arkitektonisk helhet.

Nybygget i Teatergata 9, på tolv etasjer, vil være inngangsportalen til det nye bygningskomplekset. Hovedfasaden mot plassen utformes som en enkel rektangulær flate med raster dimensjonert etter byggets hovedmodul, og med referanse til nabobygget i Munchsgate's gesimshøyder. Fasaden har et aktivt eierskap til plassen, som utgjør hovedportalen til det nye regjeringsbygget.

Statens Enkepensjonskasse (Keysers gate 8) er opprinnelig bygget som et kontorbygg i tre etasjer med steinfasader i nyrenessansesstil og med bæresystem i stål og betong. Bygget er utvidet med tre etasjer i 1956 med fasader tilpasset i samme stil. Bygningen er varslet fredet fra Riksantikvaren og behandles i forhold til dette.

Eksisterende kontorbygg i Keysers gate 6 ble ferdigstilt som råbygg i 8 etasjer i 2001. Bygget har aldri vært tatt i bruk.

R6 vil i all hovedsak inneholde kontorer for to departement med tilhørende funksjoner, inklusive resepsjon, kantine, møterom og teknisk infrastruktur. Hovedinngang og resepsjon er plassert i dobbel etasje i nybygget, med inngang fra plassen i Teatergata 9. Heiskjerne og hovedtrapp betjener alle etasjer i bygget. Kantine og felles møterom er plassert i byggets hovedplan (plan 2) i tilknytning til to glassoverbygde atrier. Byggets plan 13 inneholder en enkel kantine for selvbetjening og takterrasse som supplement til kantinearealet. Tre

etasjeplan under terreng inneholder tekniske arealer og underjordisk gangforbindelse (kulvert) mot de øvrige delene av regjeringskvartalet.

Plass og inngangsforhold

Byrommet foran byggets hovedfasade, inklusive gateareal, er avgrenset av tilliggende fasader i 10 – 12 etasjer. Plassen får en skålform med fall fra gatenivå mot byggets hovedinngang. Overflaten er planlagt utført med granittplater. Plassen avgrenses mot nabobygget i øst (Teatergata 5) med et volum (ca. 1,0 m i høyde) med krav til ristareal for ventilasjon av tekniske anlegg under terreng. Del av plassen er avsatt til kunstprosjekt som er under gjennomføring. Prosjektet, *Grass Roots Square* av Do Ho Suh, er omtalt andre steder i denne planen.

Ved utforming av plass og nybygg er det lagt vekt på romlig sammenheng ved at plassdekket flyter trinnløst inn i byggets vestibyleareal. Vestibylearealet med resepsjon korresponderer med plassens bredde og rommet er visuelt åpent i dobbel etasjehøyde (plan 1 og 2) gjennom en glassfasade. Det romlige forholdet mellom plass og vestibyle er forsterket ved glassbaldakinen i plassens fulle bredde.

Presserom er plassert innenfor vestibylen mot byggets vertikale hovedvegg, en vegg som løper gjennom alle etasjer i bygget, utført i hvit betong som byggets øvrige hovedkonstruksjoner. Veggene i presserommet har også dobbel etasjehøyde (plan 1 og 2), ca 6 m, som i vestibylen. Veggene har tilsvarende utforming og dimensjoner som de åpne rommene i byggets to statsrådseksjoner. Tilsvarende areal i øvrige etasjer har møteromfunksjon.

3. Institusjonell og ideologisk kontekst

I Norge er makten formelt delt mellom Kongen, Stortinget og domstolene. Stortinget er lovgivende og bevilgende, og bestemmer hvilke partier som skal regjere. Kongen i statsråd fattar de formelle regjeringsvedtakene. Kongens makt er rent konstitusjonell, og de reelle beslutningene fattes som konklusjoner i regjeringskonferansene. Disse er verken formelle eller offentlige, men likevel bindende for regjeringens medlemmer (statsrådene) og deres departementer. Regjeringen er et kollegium, selv om statsrådene hver for seg står ansvarlig overfor Stortinget. Departementene skal sørge for at regjeringens politikk blir satt ut i livet gjennom underordnede direktorater og etater. Samtidig skal de forberede saker for egne statsråder, blant annet på grunnlag av opplysninger og data hentet inn fra de underordnede instansene.

I dette bildet står politikerne, fagekspertene og interessegruppene fram i samfunnsdebatten, mens embetsverket i departementene skal være mer tilbakeholdne og konsentrere seg om tilrettelegging, kommunikasjon og styring, og at regelverkene oppdateres og etterleves.

Regjeringskontorene utgjøres av 17 departementer, samt Statsministerens kontor og Departementenes servicesenter (DSS, fellestjenestene i regjeringskvartalet). Regjeringen består av statsministeren og 18 statsråder, og det er til sammen 85 politisk ansatte i departementene. Embetsverket har over 4200 ansatte, pluss vel 500 i DSS. Departementene har fra om lag 100 til om lag 300 ansatte hver. Unntaket er Utenriksdepartementet med nærmere 800 ansatte (utenriksstasjonene ikke medregnet). Alt i alt er det nærmere 5000 ansatte ved regjeringskontorene i Oslo.

De institusjonelle forholdene i Norge avspeiles i maktens arkitektur. Stortinget og Slottet er klassiske monumentalbygg både i form og orientering. Aksen mellom dem har en sterk seremoniell og identitetsskapende funksjon, og utgjør fortsatt hovedstadens fysiske sentrum. Regjeringskvartalet på Hammersborg skiller seg ut ved sin mer tilbaketrukne plassering i byen, campus-preget og et modernistisk uttrykk. Bygningsvolumet er stort, og utgjøres primært av funksjonelle kontorbygg. Maktuttrykket er tydelig, men har en annen karakter enn Slottet og Stortinget.

Maktens arkitektur og kunst har tradisjonelt inngitt ærefrykt og beundring. Tidligere utsmykninger i regjeringskvartalet har bestått av høy- og senmodernistiske fasadearbeider, malerier og enkelte frittstående skulpturer, utført av norske kunstnere. De er hovedsaklig abstrakte og ofte integrert i arkitekturen. Kunsten i regjeringskvartalet kan kanskje først og fremst leses som del av det storstilte, demokratiske dannelsesprosjektet som har pågått i Norge de siste par generasjoner. Det mest kjente kunstprosjektet i regjeringskvartalet hittil er sannsynligvis Pablo Picassos tegning av fiskere, som ble sandblåst av Carl Nesjar på Y-blokkens fasade 1970.

Pablo Picasso/Carl Nesjar: *Fiskere*, 1970

Et sannsynlig scenario er at stadig større deler av Hammersborg etter hvert tas i bruk til sentraladministrative eller departementale funksjoner. Det økte behovet for personbeskyttelse har ført til skjerpet adgangskontroll og delvis trafikkavsperring, gjennom pullertrekker som omkranser alle regjeringsbygningene. Disse installasjonene avspeiler dagens holdning til terrorfare og andre trusler, og er maktsymboler som også setter et preg på området.

I Norge finnes en forholdsvis bred politisk enighet om sentrale spørsmål som for eksempel utenriks- og sikkerhetspolitikk, finanspolitikk og velferdspolitik. Hovedtrekkene i nasjonal politikk endrer seg lite selv om partisammensetningen i Storting og kommunestyre skifter. Sammen med samarbeidslinjen i arbeidslivet har dette bidratt til politisk stabilitet i landet, og sosial trygghet og individuell frihet for flertallet innbyggere. Imidlertid er politikk fortsatt en kamp om virkemidler, der verdier som frihet, produktivitet, vekst, utjevning, sikkerhet og mangfold hele tiden veies mot hverandre.

Norge er et av verdens rikeste land. FNs utviklingsprogram har i fem år på rad kåret Norge til "det beste land å bo i". Det norske samfunnet framstår for mange som demokratisk, velstående, egalitært og åpent, og har profilert seg internasjonalt som fredsmegler og miljønasjon. I forbindelse med et internasjonalt kunstprosjekt i det norske regjeringskvartalet kan det være naturlig å se nærmere på Norges forhold til verden. Hvordan stiller Norge seg til menneskehetens store utfordringer; krig- og konflikthåndtering, kolonialisme og imperialisme, demokrati og menneskerettigheter og miljøspørsmål? Hva gjør oljerikdommen med det norske selvbildet og med befolkningens holdning til andres nød og fattigdom? Stemmer det at Norge er et eksempel på vellykket, sosialdemokratisk politikk? Eller er "kapitalismen med et menneskelig ansikt blitt kapitalisme med gulltenner", slik kulturhistorikeren Nina Witoszek hevder?

4. Brukere og publikum

De påtenkte brukerne av R6 er Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Departementene leier bygningene av Statsbygg, og brukerne av de ulike regjeringsbygningene kan endre seg med ulike regjeringers skiftende behov og prioriteringer. Utvalget har derfor valgt å betone de overordnede institusjonelle forholdene (regjeringen og sentraladministrasjonen) heller enn de spesifikke departementenes virksomhet.

Brukerne av bygget består av politisk ledelse, embetsverk, administrasjon og driftspersonale. I tillegg har de fleste departementer daglig en rekke besøkende; offisielle delegasjoner fra inn- og utland, interessegrupper, presse og folk i mer tilfeldige ærend, for eksempel bud og ansattes venner og familie.

Kunstens brukere og publikum vil naturlig nok variere etter hvor verkene befinner seg. *Grass Roots Square*, på plassen utenfor hovedinngangen, vil ha enhver forbipasserende som sitt publikum, og kan potensielt sett nå svært mange mennesker. Publikum innendørs vil være mer begrenset. Resepsjonsområdet ligger utenfor sikkerhetssonen og vil i teorien være tilgjengelig for enhver, med vekt på ansatte og personer med ærend i bygget. Et veggarbeid i presserommet vil synes også synes godt herfra. De kunstneriske arbeidene i disse områdene vil også til en viss grad være synlige fra utsiden av bygget. I presserommet vil et verk kunne formidles gjennom fjernsynssendinger fra pressekonferanser.

Prosjektene i statsrådsseksjonene har en mer begrenset publikumsgruppe; den politiske ledelsen i departementene, kommunikasjonsavdelingen, andre ansatte og spesielle besøkende som for eksempel delegasjoner. Det er imidlertid viktig for utvalget å betone at kunst i regjeringskvartalet indirekte angår Norges befolkning. Selv om ikke hele befolkningen kan få betrakte kunsten, gjør politikernes rolle som folkets representanter at kunsten får en større grad av representativitet enn kunst i andre offentlige bygg. Et kunstverk i statsrådsseksjonene er derfor ikke bare rettet mot de daglige forbipasserende, men er kanskje i like stor grad et budskap fra og for de som ikke er tilstede.

5. Kunstutvalgets vurdering og overordnede idé

Kunstutvalget har definert følgende overordnede målformulering for kunstprosjektene i R6:

Kunsten skal spille en markant rolle i R6.

- **Kunsten skal ha en kvalitet på høyt internasjonalt nivå.**
- **Kunsten skal gis plass i kraft av sin egenverdi som ytring.**
- **Valget av kunstnere skal reflektere dagens globale virkelighet.**

Kunsten skal spille en markant rolle i R6

Med ”markant” menes tydelig, selvstendig og viktig.

Kunsten skal ha en kvalitet på høyt internasjonalt nivå

Kunstfeltet er, som alle andre kulturområder, ikke et enhetlig hierarkisk område, men et fragmentert felt der ulike mål på kvalitet kan eksistere side om side. ”Kvalitet på høyt internasjonalt nivå” kan oppleves som en vag formulering. Kunstutvalget ser derfor for seg å velge kunstnere, gjennom en åpen prekvalifisering, ut fra to hovedkriterier. For det første er det vesentlig at kunstnerne, gjennom sine kunstnerskap, problematiserer og viderefører den estetiske og politiske diskursen eller meningsproduksjonen de er en del av. Enkelt sagt må kunstnerne håndtere det estetiske og etiske i sitt prosjekt på en spesielt presis og kraftfull måte, som vi ser som relevant for denne konteksten.

For det andre vil vi legge vekt på kandidatenes konkrete meritter, særlig deltakelse i viktige utstillinger, prosjekter og publikasjoner. Utvalget har lagt større vekt på tunge internasjonale utstillinger, samt på institusjoner som oppfattes som diskursdrivende, og mindre på for eksempel kommersielle gallerier. Større prosjekter og publikasjoner kan også gi en pekepinn om kandidatenes håndtering av finansiering og produksjonsapparat og deres prosjektstyring og gjennomføringskraft.

Kunsten skal gis plass i kraft av sin egenverdi som ytring

I de siste 50 år har debatten om kunst i offentlig rom vært preget av motsetningsforholdet mellom kunst som ses som autonome verk mer eller mindre uavhengig av kontekst, og kunst som underordner seg eller utfyller denne konteksten. Litt forenklet kan man se dette som en videreføring av motsetningsforholdet mellom den modernistiske ideen om det selvstendige kunstobjektet og kunsthåndverkstradisjonens begrep om anvendt kunst. I kjølvannet av denne diskursen har det oppstått en ny, som handler om stedsspesifisitet; dvs. *på hvilken måte* et kunstverk fungerer i forhold til stedet det er plassert: Skal et kunstverk oppfylle ulike behov som finnes på stedet, eller skal det forholde seg kritisk til dette stedet og dets behov? Det har også funnet sted en kraftig problematisering av ideen om det nøytrale eller autonome kunstverket.

Med formuleringen ”Kunsten skal gis plass i kraft av sin egenverdi som ytring” ønsker kunstutvalget å vektlegge kunstens *verdi i seg selv*. Dette betyr ikke at man tror på en fristilt eller autonom kunst som ikke reflekterer sin kontekst, men at kunstens verdi ligger i verkets intelligens og følsomhet og dets forhold til betrakter og kontekst, snarere enn dets evne til å for eksempel aktivisere et ellers dødt byrom eller tilby praktiske funksjoner. For R6 ønsker

utvalget kunstverk som tar opp i seg, og utvikler, de fysiske, politiske og historiske føringene konteksten består i, på sine egne *estetiske* premisser. Dette kan gjerne innebære at verket tar stilling til spørsmål om for eksempel makt, demokrati eller politisk historie.

På denne måten kan man tenke seg kunstverket som en stemme i et offentlig rom. Derfor finner utvalget det hensiktsmessig å benytte begrepet ”ytring”. Kunsten snakker om stedet og tiden den befinner seg i, fra kunstnerens ståsted, og blir til i møtet med et sted og dette stedets mange betydninger.

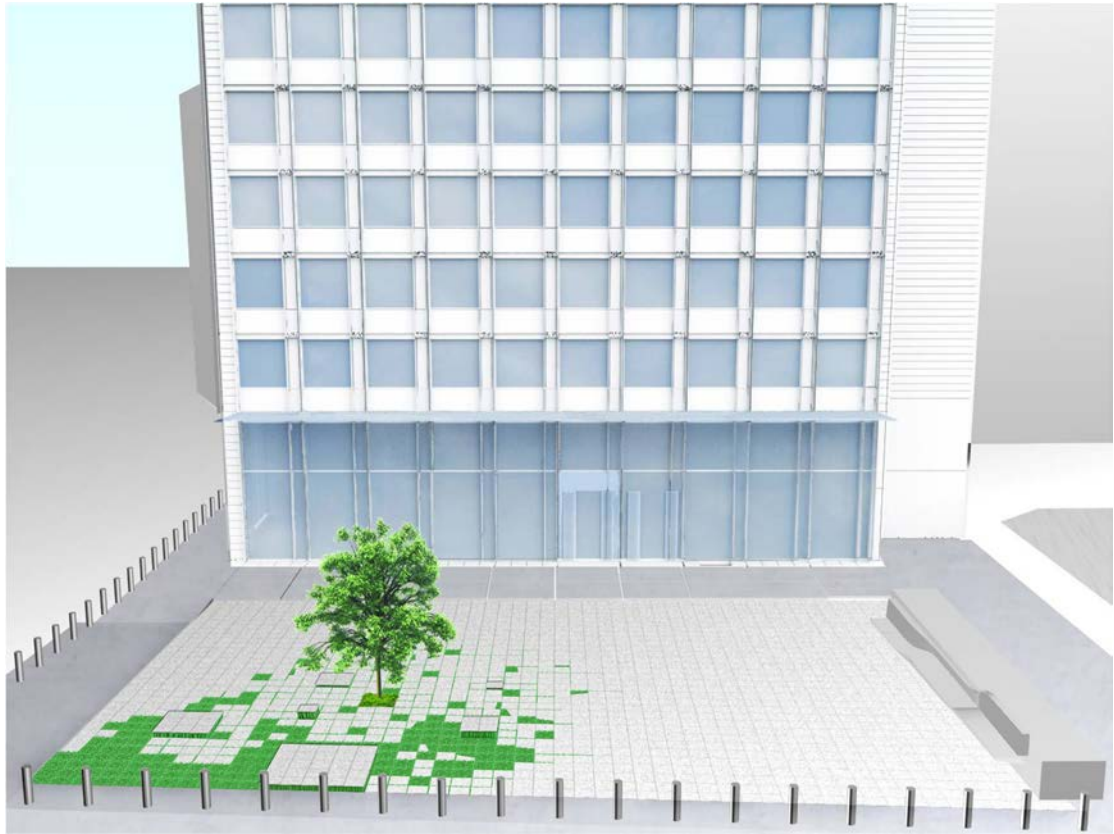
Valget av kunstnere skal reflektere dagens globale virkelighet.

Det viktigste momentet for kunstutvalget har vært konteksten verkene blir en del av. Den norske regjering utgjør landets fremste utøvende makt. Politikken som føres av regjeringen påvirkes kontinuerlig av globale beslutningsprosesser, svingninger i verdensøkonomien, internasjonale konvensjoner og overnasjonale organer. Kunstutvalget ønsker å manifestere denne globale orienteringen gjennom kunstprosjektene. I regjeringskvartalenes tidligere byggetrinn har de kunstneriske arbeidene blitt utført av norske kunstnere og delvis fungert som profilering av det norske demokratiet og norsk kunst og kultur. Utvalget oppfatter ikke slike kunstneriske strategier som aktuelle eller relevante lenger. Tvert imot er det helt vesentlig å se Norge som ”et lite land i verden”.

En konsekvens av denne erkjennelsen ble å invitere kun utenlandske kunstnere til det prestisjefylte utendørsprosjektet. Det var viktig for utvalget å velge en kunstner fra utenfor Europa og USA for å stadfeste at representasjonen av disse kunstnerne, og deres ytringer, er påkrevd i norsk offentlighet. Vinneren av den lukkede konkurransen ble Do Ho Suh fra Korea/USA. Han tar utgangspunkt i den ytre delen av den hellelagte plassen. Mellom hellene i dette området, og delvis istedenfor dem, skal det plasseres en stor mengde 10-30 cm høye menneskefigurer i grønnpatinert bronse for å illudere gress som vokser opp. Noen steder presses hellene opp av figurene. Sett ovenfra dannes et geometrisk spill på plassen. Det er meningen at man skal kunne gå over figurene og benytte de hevede hellene som sitteplasser. Do Ho Suh har også plassert inn et tre som poengterer kunstverkets plassering og gir det en ekstra samlende effekt i forhold til plassrommet.

Grass Roots Square adresserer nettopp spørsmål om befolkningen kontra maktapparatet. Framstillingen av grasrota er tvetydig, den bærer det bestående samtidig som den presser seg fram og sprer seg utover plassen som en endrende kraft. I prosjektet er det lagt opp til at hver enkelt bronsefigur er unik, og at de har ulikt kjønn, alder og etnisitet. Slik er det ivare tatt en viss individualitet samtidig som verket skaper et sterkt bilde av massen som en enhet.

Grass Roots Square er en viktig politisk markør som også vil kunne politisere den øvrige kunsten i bygget. Forholdet til *Grass Roots Square* vil derfor utgjøre et viktig element i valget av inneprosjekter. Kunstutvalget er samstemte i at vi i de innendørs prosjektene nå går bredt ut og inviterer både norske og internasjonale kunstnere, så lenge deres kunstneriske uttrykk ivaretar målet om å ta opp, eller på annen måte forholde seg til, de globale politiske utfordringene det norske maktapparatet står overfor.

Do Ho Suh: *Grass Roots Square*, skisser 2009

6. Kunstprosjekter

Innledning

Kunstutvalget har gjort noen tydelige grep i valget av steder for kunstprosjekter. Vi har konsentrert oss om å bruke områder i bygget som ikke er ment å dekke mange andre funksjoner. Vi har for eksempel ikke plassert kunst i kantineområdet, som framstår som en komplisert visuell sammenheng med få åpne arealer, og der det også er planlagt innendørs grøntanlegg, lysfangere o. l. Byggeprosjektet er preget av høy utnyttelse og få ”tomme rom”, og innendørs er det derfor noen markante veggflater som peker seg ut.

Utvalget har valgt få, men tunge prosjekter framfor mange små. Begrunnelsen for dette er først og fremst ønsket om at kunsten skal være tydelig og markant. Utvalget ønsker stor grad av tydelighet både arkitektonisk og konseptuelt, og erfarer at mange små prosjekter har en tendens til å forsvinne i den mangetydige visualiteten som finnes i et slikt offentlig bygg.

Forholdet mellom offentlige og tilbaketrukne arealer har vært et hovedmotiv for kunstutvalgets arbeid, og vi har valgt å forholde oss aktivt til begge typer rom. Utvalget ser problemstillingen offentlig/ikke-offentlig som et vedvarende spenningsforhold i norsk politikk og forvaltning; idealet om åpenhet og transparens kontra en politisk realitet som kanskje i stadig større grad fjerner seg fra dette idealet. Valget av områder i bygget er en estetisk helhet der de ulike stedene forholder seg konseptuelt til hverandre. Denne helheten vil for folk flest gå fram av formidlingen, og for brukerne av bygget også av opplevelsen av de enkelte verkene.

To veggbaserte prosjekter

Utvalget har valgt å definere to prosjekter. Det ene befinner seg på en fondvegg i inngangspartiet til høyhuset. Det andre innbefatter tre vegger i presserom og statsrådsseksjoner.

Fondvegg i resepsjonsområde/foyer. Oppdragssum: NOK 800 000.

Resepsjonsområdet i 1 etg. i T9 inneholder en betongvegg mot øst på ca. 6 x 6 m. Kunstutvalget ønsker et veggbasert, stedsspesifikt arbeid på denne veggen.

Resepsjonsområdet er det mest tilgjengelige området inne i bygget, og det er naturlig å utstyre dette med et markant arbeid som viderefører kunstsatsingen fra plassen utenfor. Utvalget har konsentrert seg om veggflaten fordi rommet forøvrig er tillagt mange og komplekse funksjoner som atkomstareal, oppholds-, informasjons- og ventareal.

Det er tenkt fra arkitektens side at belegningen på plassen utenfor skal brukes også i resepsjonsområdet. Dette grepet er et viktig innforstått element i Do Ho Suhs arbeid på plassen. Utvalget har derfor valgt å se gulvet her som en subtil videreføring av *Grass Roots Square* ved å la det være fritt for andre kunstprosjekter.

Det er viktig å være bevisst forholdet mellom kunstverket i resepsjonsområdet og *Grass Roots Square*. De to arbeidene må kunne korrespondere på en interessant måte, samtidig som for eksempel en motivisk likhet sannsynligvis ikke vil være heldig. Det samme gjelder foyerarbeidets forhold til presseromsarbeidet. I og med at begge er veggbaserte, bør det finnes en distinkt forskjell mellom de visuelle grepene som benyttes.

Utvalget har ikke tatt stilling til hva slags medium eller materialitet verket skal benytte seg av. Dette må være opptil kunstneren. Vi er imidlertid tvilende til bevegelige bilder, fordi vi regner med at resepsjonsområdet allerede vil være fylt av mye aktivitet og informasjon.

Statsrådsseksjoner og presserom. Oppdragssum: NOK 1 800 000.

Presserommet er lokalisert i 1. etasje i T9, mens de to statsrådsseksjonene befinner seg i 4. og 7. etasje. Alle områdene inneholder en veggflate i betong på hhv 6 x 12 m og 6 x 6 m (over to etasjer) som tilhører samme stamme i bygget. Kunstutvalget ønsker veggbaserte, stedsspesifikke arbeider på disse tre veggene. I presserommet er veggflaten synlig fra foyer gjennom en glassvegg. I statsrådsseksjonene befinner de seg i det mest åpne og representative området ved atkomsten til seksjonen.

Presserommet er tenkt som åsted for pressekonferanser og møter som arrangeres flere ganger i uka. Disse er som regel åpne for inviterte og journalister med pressekort. I endel tilfeller formidles utdrag av slike pressekonferanser gjennom fjernsyn og andre massemedia, slik at kunstverket også vil kunne synliggjøres på denne måten.

Statsrådsseksjonene oppleves av utenforstående som mer skjermet og unntatt fra innsyn. Utvalget ønsker nettopp å spille på kontrasten mellom det svært synlige og tilgjengelige presserommet, og de mer utilgjengelige arealene i statsrådsseksjonene, der den iverksettende makten er konsentrert. Utvalget ser også en interessant kontrast mellom stedet der beslutninger blir fattet og der de blir formidlet til offentligheten. Utvalget ser for seg at et kritisk kunstverk som forholder seg til begge disse områdene, vil kunne problematisere maktens forhold til massemedia, offentligheten og til innbyggerne, som maktens legitimitet bygger på.

I statsrådsseksjonene ser utvalget et potensial for kritisk kunst som, uten å fungere støtende eller krenkende, kan virke bevisstgjørende i forhold til statsrådenes ansvar og posisjon. De kunstneriske arbeidene i statsrådsseksjonene vil derfor kunne tydeliggjøre målet om kunst som ytring. Utvalget ser slike ytringer som påkrevet ikke bare i det offentlige rommet, men også i ”maktens korridorer”.

Kunstutvalget tenker seg altså at det skal skapes en kunstnerisk forbindelse mellom disse tre områdene; visuelt, tematisk og/eller konseptuelt. Det vil naturligvis bli en stor utfordring for kunstneren at de tre veggene ikke kan sees samtidig, samtidig som hun skal arbeide med dem under ett. For brukerne av bygget vil denne sammenhengen snart bli tydelig. For besøkende må verkene fungere hver for seg, samtidig som sammenhengen mellom dem kan gi en tilleggsdimensjon til forståelsen av arbeidet. Man kan også tenke seg at kunstneren står for noen formidlingsmessige grep, for eksempel en publikasjon som viser alle veggene under ett.

Kunstutvalget har valgt å reservere også de øvrige veggene på den samme bærende konstruksjonen/stammen oppover i bygget. Disse veggflatene befinner seg i møterom på hver etasje. Utvalget ønsker ikke nødvendigvis at alle skal inneholde kunstverk, men å vente med løskunst, dekor og fargesetting på disse veggene inntil kunstprosjektene i statsrådsseksjoner og presserom er klarlagt. Slik kan veggens visuelle uttrykk avstemmes med hverandre. Dette kan evt. skje i samråd med kunstner.

Gjennomføring av prosjektene

Begge prosjektene utlyses gjennom en internasjonal åpen prekvalifisering med søknadsfrist ultimo juni. Pga. prosjektenes krevende karakter, forbeholder utvalget seg retten til å kunne

velge kunstnere som ikke har meldt seg i prekvalifiseringen. Kunstnerne som engasjeres må vurderes i forhold til hverandre og til Do Ho Suhs prosjekt, slik at man oppnår en estetisk og representativ balanse som fungerer produktivt innenfor helheten.

Med utgangspunkt i de innkomne søknadene og evt. andre mulige kandidater, tas det sikte på direkte oppdrag, alternativt å invitere til en lukket idékonkurranse med 2-3 deltakere dersom dette er mer hensiktsmessig.

Utvalget tror det vil bli nødvendig å arbeide i nær dialog med kunstneren som skal stå for presserom/statsrådsseksjoner. Det må derfor legges opp til en prosess og et valg av kunstnere som gjør dette mulig.

7. Formidling

Utvalget ønsker en offensiv formidling av kunstprosjektene. Dette er viktig av flere årsaker. Med unntak av plassprosjektet befinner de kunstneriske arbeidene seg i mindre tilgjengelige arealer, særlig verk i statsrådsseksjonene. Det er derfor viktig å formidle kunstverkene via andre kanaler. I tillegg kan god formidling bidra til å motvirke, utdype og problematisere ideen om ”kunst for maktapparatet”.

Et viktig element i formidlingen vil være en bredt anlagt og fyldig publisering om de realiserte prosjektene i R6. Den vil være rettet mot allmennheten og nåværende og fremtidige brukere av kunsten. Publikasjonen vil presentere prosjektene gjennom gode, tospråklige tekster (norsk og engelsk) og omfattende bildemateriale. Innhold og utforming spesifiseres nærmere når realitetene i kunstprosjektene er kjent.

Utvalget ønsker også at de realiserte prosjektene formidles på departementenes hjemmesider og ved omvisninger.

Konkretisering og gjennomføring av formidlingen vil skje i samarbeid med KORO, og etter KORO's retningslinjer og prinsipper.

8. Vedlegg:

- Framdriftsplan
- Budsjett
- Tegninger og teknisk underlagsmateriale
 - Områdeplan
 - Plantegninger og snitt
 - Fasader

For informasjon om departementenes struktur og ansvarsområder, se www.regjeringen.no
(norsk- og engelskspråklig)